

ne legyen hiányos. Egy-egy adattal, egy kis utánjárással, egy megvilágosító gondolattal mindenki járuljon hozzá. Kiki gondoljon arra, hogy az ő személyes részvételétől és munkájától függ a vojvodinai ifjúság ezen akciója.

Ember Zsigmond

TELECSKA

Szabó Mihály telecskai földmunkás küldte be az alábbi írást ezekkel a kísérő szavakkal: — „Tisztelt szerkesztőség, a HID falukutatási mozgalomhoz írtam egynehány kis részletet és én látom, hogy ez nem mind ami a mi falunkban van, de mert munka után este írogattam a nagyobb részét és nem foglalkozom írással, maguk dolgozzák föl, úgy, ahogy az jó legyen . . .”

Teljes és eredeti egészében hozzuk ezt az eleven reális írást, azt hisszük az olvasók is úgy találják majd, hogy nem volt szükséges az átdolgozás.

A jelenlegi Telecska községet 1883-ban alapították, Pusztakula nevű kincstári pusztán. Az első megszállók, akik magyarok voltak, csak Kulának nevezték, hivatalos neve Bácsgyulafalva volt. A községet 500 telepes szállta meg, legnagyobb részben Bánátból jöttek és csak elenyésző kis részben Bácskából. A telepések, azt lehet mondani, száz százalékban szegények voltak, annyira, hogy még a mindennapi kenyérrrel sem rendelkeztek. A Tiszán való átkelést úgy oldották meg, hogy egyszerűen átúsztak rajta. A telepítéssel járó sok huzavonát nem tudom részletesen leírni, mert azok, akik érte fáradoztak, már rég nem találhatók az élők között. A község telepítésének első napja 1883. október 29., melyet most is ünnepelnek, mint „karó” ünnepet. Hogy hogyan kezdte meg a község lakossága itt a gazdálkodást kenyér nélkül, pénz nélkül és minden olyan anyagi eszköz nélkül, amire szüksége volt, mindjárt az építkezések igazolták. Abból a kukoricaszárból készítettek kunyhót, melyet itt ezen a földön találtak és így húzták át a tétet.

A község telepeseinek telek-nagysága különböző ígéretek dacára nagyon szűk lett. Többféle verzió volt, 25 kat. hold, 16 hold s a végén összesen 8 kat. hold lett. A nyolc holdat sem mindjárt, hanem csak 4 holdat kaptak és csak egy pár év múlva kapták meg a másik négy holdat. Az akkori telepések csak magyarok és római katolikusok voltak, így szokásokban és mindenben, amijük akkor volt, alig volt köztük különbség. A község összes területe 500 telepesre 4914 hold föld, 800 szögöl volt egy porta, vagyis egy házhely, melyet akkor 50 forintért mindjárt meg kellett váltani. A telepek 50 évi törlesztésre szóltak. Tekintve a telepések helyzetét, ezenkívül a megalakult község terheit is és a föld terméketlen voltát, hitelképtelenségüket, a nyomor messze túlnőtt minden képzeleten.

Az egyszerű putrik sokáig azt bizonyították, hogy a lakosság legnagyobb része nem sokáig bírja a nélkülözéseket. A kilencvenes

években már megkezdődött a nagy menekülés a szèlrózsza minden irányába és helyükbe a szomszédos Krnjaja községből jöttek tökére-erősebb német telepések, akik 4—5 telepet is összevásároltak és jobb házakat építettek. A földeket is jobban művelhették és mind jobban megerősödtek gazdaságilag. A községnek volt még mintegy 650 hold községi földje, részben szántó, legelő és nádas, melyet a lakosság bérletben használt. Jelenleg a jelentéktelen nádason kívül mind az agráré, mely elvette és nem a község földnélküli lakosságának adta.

Az ezerkilencszázas években a magyar telepések egy része, már akinek a földje jobb minőségű volt, szintén fejlődni kezdett és átvette a földet azoktól, akik nem tudták azt törleszteni. Azok, akiknek meg kellett a földtől válniok, nem sokan maradtak itt. Hogy a falu nem omlott össze, annak tulajdoitható, hogy nagybirtok végeláthatatlanul terült el körülötte. Mintha csak ez lett volna a telepítés célja, ellátni őket olcsó munkaerővel, mert itt mindenki rá volt szorulva és mindig olcsóbb napszámost lehetett kapni, mint bárhol ma is.

A falu a putriépítésről lassan áttért a földszintes alacsony, nádfedeles, egyablakos házépítésre, amely a tűzesetek sorozatát tette lehetővé és csak a jobb módúakat birta ez cseréptető polgáriasabb házak építésére. Van azonban a faluban sok háznélküli kétkézi munkás is, aki házbérben lakik és csak napszámából él, akiknél mindennapos a reménytelenség. Az egész környéken a mi falunkban történt a legkevesebb házparcellázás.

A falu a telecskai dombok olyan részén épült fel, amely minden közlekedési lehetőségtől el van vágva. Az egyik vasútvonal 6 km., a másik 4 km. távolságban van, köves utunk nincs. A község lakosainak száma 3353, földje 4914 hold, melyből a szomszédos Krnjaja község polgáraié, több mint egy harmad. Így egy-két holdas földterület nagyon sok van a határban, tulajdonosaiknak persze olcsón kell dolgozniok, hogy legalább tengődjenek. Falunk ipara igen minimális, legtöbb benne a kocsmá, kereskedés van 11, az iparosok, mesteremberek mind foglalkoznak mezei munkával is. Segéd csak elvétve akad, inas az jobban kell, mert azt béresnek is lehet használni, tanonciskola nincs.

A mi falunkban is úgy, mint más falvakban, két osztály kezd kialakulni, habár még nem bontakozott ki határozott formában. A körülbelül 9%-nyi német lakosságon erősen érezhető a fasizmus. A magyarokkal ugyan kerülnek minden érintkezést, de gondolkodásban a magyar módosak mégis őket követik. A szegényebb réteg nyomorúságáról sokat lehetne írni. Élelmezési viszonyai rettenetesen, disznóvágás ismeretlen náluk, a tej csak névről ismert, állatállomány teljesen hiányzik. Ami állatállomány van, az a módosabb gazdák tulajdonában van, ami keveset a szegény ember nevel, nem sajátmagának neveli, hanem azért, hogy legyen neki néha miből egy pár dinárt csinálnia.

Falunkban alig lehet valami kultúrát észrevenni, a színelőadásokon kívül nincs és nem is volt még soha komoly kultúrprogram. Van ugyan kultúrköre a falunak, de arról jobb nem mondani kritikát. Műkedvelés persze van, közönség is van hozzá, csak a műértés nagyon kevés. Gyöngyösbokrétát és ehhez hasonlókat még nem rendeztek nálunk. Rádió a községben lehet 40—50 körül. Könyvtára van a Gazdakörnek és a Magyar Kultúrkörnek. Irodalomból általában a legrosszabb termékek vannak, melyekből alig lehet valamit tanulni. A napilapok: Napló, Új Hírek, Reggeli Ujság; folyóirat: Alföld, Színházi Élet. A munkásságnak volt csaknem 10 éven keresztül folyóirata: a Korunk, egy példányban, azonban anyagi okoknál fogva az idén megszűnt. Ismeretes volt még az ÉK három példányban és most van 28 HID.

Szabó Mihály

BE A VÁROSBA!

— Jóccakát!

A hideg esti levegőn át utóljára hangzott az apa mély és a gyerekek verébcsiripeléshez hasonló hangja. Az éjszaka lassan fődte be a földeket és a falut, mialatt az ember elhelyezte gyerekeit a kocsiban, szalmával és subájával fődve be őket.

— Jóccakát öcskös — hallatszik még egyszer a gyerekek elfojtott hangja a szalma alól. Anyjuk kétéves kis beteg öccsükkel, maga is betegen Mari néninél maradt, apjuk pedig ötükkal munkát, kenyeret és hajlékot keresve a városba indult. Szemükben csillogott a remény, az éhséget és a hideget szótlánul türték.

— Gyí Csillag! — hallatszott az úton időről-időre. A gyenge ló csontjai úgy neki feszültek a bőrének, mintha szerte akartak volna szóródni. Az első havat szemükbe fújta a szél. Hány gyerekek hoz örömet ez a hó.

— Hó! — hallatszik apjuk fojtott mormogása. Hallja a végrehajtó recsegő hangját, amint tegnap vagyona utolsó maradványa, háza árverésénél kiáltja: először, ... másodszor ...

A gyerekek mélyebben bújnak a szalmába és babról, meleg kályháról suttognak.

— Maca majd varrni tanul, egész nap ülni fog és lesz mit ennie, — súgja komolyan Márkó. — Én meg mehanikus leszek, tanulok majd és mester lesz belőlem, csak beérjünk. Hideg van.

— Én ovodába megyek. Azt mondják, hogy ott a kis gyermekeket tanítják és enni adnak nekik. Milyen szép is lesz! — így szól a kis Búció, lerázza a szalmát nedves orráról és megelégedkezve az ételről, elalszik.

A hó egyre sűrűbben hullik. Az apa elbóbiskol egy pillanatra, a városbaérkezésről álmodik: munka van, keresik a dolgozni akaró embereket.

Fölriad, hideg van. A ló a sötétben alig császkal. Leugrik a